

De boodschap van het groenvoer

Wat is nu de oplossing voor het dilemma dat de dieren elkaar niet opvreten in het oerverhaal maar wel in de ‘echte geschiedenis’? Die oplossing kan alleen gevonden worden wanneer we consequent blijven in de methode van behandeling die ik heb voorgesteld voor de uitleg van het oerverhaal. Dat betekent dat we de boodschap ter harte nemen en de rest loslaten, althans als dwingende uitleg. Daarmee weerstaan we de verleiding om de gegevens van de vertelling in te lezen in de geschiedenis. Het is immers geen historisch verslag. Het is een gelijkenisvertelling, waarvan het plot niet simpel overgebracht kan worden naar werkelijke gebeurtenissen die in de tijd geplaatst kunnen worden en een duidelijke *volgorde* hebben. Dat gebeurt wel in de boeken van de geleerde en gelovige schrijvers die de evolutietheorie en de wetenschap verdedigen tegen de Bijbelgelovigen die vinden dat je het Bijbelse scheppingsverhaal moet lezen als een verslag van historische feiten. Deze schrijvers doen exact hetzelfde. Ook door hen wordt alles in de tijd geplaatst, je kunt Adam of de Adamiëten ongeveer traceren: daar en daar en toen en toen, wie weet tussen de Neanderthalers, parallel aan de ontwikkeling van de vele soorten mensapen en aapmensen. Daarmee laat men de geschiedenis de allesbepalende factor zijn. Het draait om *volgorde*. Dat is begrijpelijk, want voor de evolutietheorie is dat uiteraard de enige benadering. Maar het scheppingsverhaal wordt dan dus om die reden eveneens de geschiedenis ingetrokken, zodat men beide met elkaar kan vergelijken. Maar het oerverhaal stoort zich niet aan het wetenschappelijke voorschrift. Daarin draait het niet om een tijdsvolgorde maar is de tijd dienstbaar gemaakt aan de verkondiging. Ook Calvijn was niet voor een letterlijke interpretatie van het scheppingsverhaal. Hij beschouwde het als een allegorie van Gods waarheid, als een manier om de scheppingsdaad van God aan eenvoudige mensen duidelijk te maken.

Het oerverhaal is een compositie. Dat zagen we al in het schema van de zeven scheppingsdagen. Hoe de dagen met hun scheppingen op elkaar betrokken zijn is daarbij veel belangrijker dan de vaststelling van de datum waarop een bepaalde schepping tot stand is gebracht. Het oerverhaal van het ontstaan van alle dingen is geen uitgewerkt dramascript voor een regisseur. Het is eerder een loflied van een prozadichter of een verteltroubadour – hoe moet je zo iemand noemen? Alle onderdelen van het verhaal hebben hun zorgvuldig gekozen plek, niet in de tijd maar in de harmonie van de compositie. De grote waarde ervan is dat deze compositie ons alles vertelt wat we in eerste instantie moeten weten over God, over onszelf en over onze verhouding tot hem, tot elkaar en tot de gehele schepping.

Nu dan mijn suggestie voor de oplossing van het probleem van de moordmachines. Allereerst is het duidelijk dat het van den beginne niet de bedoeling is geweest dat dieren elkaar opvreten. De zondeval van de mens is er de oorzaak van dat het toch gebeurt. Om die reden is de schepping niet meer goed. Dat is een gegeven feit. Maar... de vraag wanneer de zondeval plaatsvond speelt daarbij geen rol. De tijd valt weg. Als we die stap durven zetten, helpt die ons om het oerverhaal naar onze tijd te halen. De schepping *is* niet goed! De verantwoordelijkheid daarvoor ligt echter niet op de schouders van de Schepper maar op die van de mens. Door een bewuste daad van Adam, door een positiekeuze van de mens, van jou en mij, kwam het kwaad de wereld binnen. Wanneer? Nu. Het scheppingsverhaal gaat niet over toen en toen en daar en daar, het gaat over nu en hier. De chronologie van het verhaal is ondergeschikt aan de verkondiging ervan die onze actualiteit binnendringt.

Wij zijn niet gewend aan een dergelijke wijze van denken omdat we ons verslaafd hebben aan de Griekse, logische, cerebrale, causale, sequentiële en plastische manier van denken, die van de wetenschap dus. Alles draait om logica, feiten en tijdsvolgorde. Om die reden zijn ook de gelijkenissen van Jezus nogal eens duister voor ons. Ze zijn onredelijk, ze gaan niet over feiten, zijn niet per beschreven gebeurtenis één op één in het leven van alledag over te hevelen. Wij vinden dat dat wel moet. We doen of het over echte gebeurtenissen gaat en beoordelen het verhaal naar de letter:

‘Ik heb het nooit eerlijk gevonden dat die vijf wijze meisjes hun olie niet wilden delen met de domme meisjes!’

Zo verwarren we het verhaaltje met de boodschap. We denken echt dat het in die gelijkenis van Jezus om een feestje ging en beseffen daardoor niet meer wat er werkelijk op het spel stond... nee, op het spel staat!! Gelijkenissen vereisen gevoeligheid voor de boodschap achter de vertelling. Die boodschap is actueel, zij geldt voor vandaag. Ook het oerverhaal is een gelijkenisvertelling en gaat dan ook over vandaag, over hier, over nu, over jou en over mij, net als elke gelijkenis die Jezus ons naliet. Met de komst van de vijandigheid in de schepping wordt de bal bij ons neergelegd. *Wij* zijn verantwoordelijk voor het eindeloze dierenleed. Het gebeurt nú! De zondeval is niet een gebeurtenis van toen, maar een gebeuren van alle tijden. Het oerverhaal is een *dabar*. Dat is Hebreeuws voor ‘woord, daad, gebeuren’, een woordgebeuren dat de hele werkelijkheid van een nieuw perspectief voorziet. Het leert ons anders naar onszelf te kijken. Waar wij vanuit onze beperkte perceptie niet veel verder komen dan de veronderstelling dat de mens goedwillend maar zwak is, wordt hier ons faillissement aangezegd. Daarom zijn weemoed over een verloren paradijs en het afschuiven van verantwoordelijkheid niet op hun plaats. Wij zijn Adam, en Adams greep naar de zelfbeschikking staat voor ons zelfgekozen lot, in ons leeft de zelfverklaarde en mislukte god die een integrerend onderdeel is gaan uitmaken van *la condition humaine*. Kreten als:

‘Het is nu eenmaal zo! Wat kan ik eraan doen? Moet ik boeten voor iemand van vroeger? Kan ik het helpen dat Adam zo stom was?’ zijn doodoeners en uitvluchten. Het voorschrift hier in het oerverhaal van het voedselpakket voor mens én dier houdt ons de spiegel voor:

‘Kijk, zo moest het zijn, hoe komt het dat er niets van klopt?’.

Het laat de bedoeling zien van de schepping die door jou en mij geschonden wordt. En het toont het *beginsel* van de mens waarmee hij de schepping verwoest en de wortels van de Levensboom doorsnijdt. Het voorschrift in onze tekst aan het begin van de schepping toont het *beginsel* van de Eeuwige. Ons beginsel staat haaks op het beginsel van de Schepper. Dat is de boodschap van het groenvoer dat aan de dieren wordt gegeven.

In de uitweiding hierboven wordt zoals je ziet voor een moment niet de tekst gevolgd maar vooruitgegrepen op de zondeval. Dat we er even bij stilstaan is nodig omdat de tekst hier in het scheppingsverhaal in conflict komt met de wereld zoals wij die kennen. Dat roept grote vragen op die om een direct antwoord vragen. Maar de tekst zelf, hoewel die, althans als geschreven boodschap, halverwege de menselijke culturele geschiedenis is verschenen, ruwweg zo’n 2500 jaar geleden, geeft op deze plek echter geen spoor van een probleem weer. Zij kent maar één spoor, namelijk dat van het ongekend mooie oerverhaal. Het is alsof er niets gebeurd is. God ziet wat Hij gemaakt heeft, en gaat er op deze plek nog totaal niet op in wat *wij* daarvan gemaakt hebben. Er wordt geen aandacht aan besteed dat de natuur allang gecorrumpeerd is. Dat krijgen we pas op ons bord door de gebeurtenissen die later beschreven worden. Het scheppingsverhaal blijft de zuivere eenvoud uitstralen en negeert de complicaties waarmee wij het tot een onnozel vertelsel hebben gedegradeerd. God zag zijn werk, en het was goed. Nee, dat staat er niet. Het was *zeer* goed! Er wordt een vergrotende trap gebruikt. God vond het zeer goed, terwijl het bederf er al aankwam. Dat is voor hem, voor zijn verhaal een zorg voor later. Eerst moeten wij onze Schepper, én dat wat uit zijn handen komt leren kennen als *zeer goed*.